

a chicane fogalma alá eső ténykedéseknek indokolatlan és jogosulatlan magánérdektől fűtött támadásoknak lesz az álarca és a védőpajzsa.

Dr. Somogyi Ferenc.

A kereskedelmi üzlet (fonds de commerce) eladóját terhelő versenytilalom a francia jogban. Az 1909. évi március 17-én kelt és a kereskedelmi üzlet eladásáról és zálogként való lekötéséről szóló törvény Loi sur la vente et le nantissement d'un fonds de commerce, loi Cordelet) szerint a kereskedelmi üzlet a természetéből folyó és a fenti törvényben megállapított különleges szabályok figyelembevételével mellett adásvétel és zálogjogi lekötés tárgyát képezheti. A törvény indoklása szerint „le fonds de commerce est l'ensemble des éléments qui constituent à l'égard des tiers la personnalité d'un établissement commercial de industriel.” Ezeket az elemeket azután két csoportra osztja: 1. Elementes corporels és 2. element incorporels. Az első csoportba tartoznak: az üzlet berendezése, az áruraktár, a felszerelés, a nyeresanyagok, a második csoportba pedig a név és cég, vevőkör, bevezettség, az üzletbérlethez való jog, szabadalmak, védjegyek, szerzői jogosítványok. (9. §.) Külön megállapodás hiányában ki vannak véve az átruházás alól a követelések, üzleti könyvek és az üzleti levelezés.

Mínt hogy ezen törvény értelmében a kereskedelmi üzlet eladása egyszerű adásvételi ügyletnek minősül, a Cour de Cassation gyakorlata alkalmazta rá a Code Civil 1626. §-át, amely szól a következőképen: „Quoique lors de la vente il n'ait été fait aucune stipulation sur la garantie, le vendeur est obligé de droit à garantir le totalité ou partie de l'objet vendu ou des charges prétendues sur cet objet et non déclarés lors de la vente.” Mínt hogy pedig „qui doit garantir, ne peut evincer” ezt a garanciát a francia joggyakorlat olyképen magyarázta, miszerint abban minden külön kikötés nélkül az is bennefoglaltatik, hogy a fonds de commerce eladója bizonyos meglehetősen szigorúan értelmezett tárgyi, helyi és időbeli korlátok között üzletet nem nyithat, tekintettel arra, hogy az ilyképen a vevőnek okozott versennyel a fonds de commerce összes elemeire (így a clientèle-re és az achalandage-ra is) törvéynél fogva kiterjedő garanciális kötelezettségét megsérténé.

Eleinte több Cour d'Appel és Tribunal de Commerce a fenti okoskodás és a teljes szerződési szabadság alapjaira helyezkedve, minden korlát nélkül eltiltást mondott ki az eladóra, mígnem a Cour de Cassation ezt a gyakorlatot módosította és ezt a törvéynél fogva fennálló garanciát közjogi megfontolásból kiindulva bizonyos tárgyi, helyi és időbeli korlátok közé szorította. Az 1793. évi alkotmány 17. §-a ugyanis kimondja, hogy: „il est libre à chaque personne d'exercer telle profession ou faire tel commerce en France que bon lui semble.” Mínt hogy

pedig az alkotmánynak ez a foglalkozásuk, a kereskedelem és iparüzés szabadságát dekretáló rendelkezése ilyképen szembe került a szerződési szabadság ugyancsak alapvető elvével, a Cour de Cassation olyképen oldotta meg a helyzetet, hogy egy arrét principiél-jében kimondotta, miszerint az eladó üzletét ugyan folytathatja, de csak úgy, hogy az a vevő üzletét, amennyiben és amely mértékben az az eladott „fonds de commerce” folytatása, ne sértse. E részben az eladó a culpa levissimaért is felel. Vita tárgyát képezte, hogy vajjon a vevő által a régi, megvett üzlet rendes folytatása közben megszerzett új vevők tekintetében is fennáll-e az eladó garanciája. A doktrina (Hennance, Campion) álláspontja szerint az eladott fonds de commerce-nek a vevőszerzési lehetőség, a „clientèle en germe” is alkatelemét képezi s így arra is kiterjed a fonds de commerce eladójának garanciája. Oly vélemény is van azonban, hogy tekintettel arra, miszerint a vevőkört az adásvételnél az eladáskori „chiffre d'affaires”, azaz az üzlet forgalma jeleníti meg a vevő számára, az ügy megrögzítődik s ennél fogva az üzlet növekedési lehetősége nem lépven be az ügyletkötés körébe, nem részesül a törvényes garancia védelmében (Monhét Faucon).

Írásbeli versenytilalmi klauzulára tulajdonképpen csak akkor van szükség, ha a versenytilalom törvényes terjedelmét a szerződő felek szűkíteni, vagy ha azt előre, határozottan szabályozni kívánják. A versenytilalmat külön megállapodással ki is lehet zárni. Ha a versenytilalomra vonatkozó megállapodás „illimité” (korlátlan) akár az idő, akár a hely tekintetében, vagy pedig homályos vagy határozatlan a tárgyat illetően, a klauzula nemlétezőnek tekintetik és a törvényes versenytilalom esete áll be (amely lehet enyhébb, de lehet szigorúbb is az eredetileg megállapodott versenytilalomnál). Megjegyzendő, hogy az ily szerződési határozmányoknak, — mint az adásvételi szerződéseknek általában, — az értelmezése a Code Civil rendelkezése szerint kétség vagy homályosság esetén mindig az eladó terhére kell, hogy történjék. „Illimité”-nek tekintik a Cour de Cassation a versenytilalmi megállapodást, ha az „essentiellement perpétuel”, azaz, ha gyakorlati értelemben lehetetlenné teszi az eladó számára, hogy az illető üzletkörben valaha is üzletet nyithasson.

A Cour de Cassation gyakorlata korlátlan és fentartás nélküli védelemben részesíti ezzel szemben azt a megállapodást, amely szerint az eladó egy bizonyos, bánatpénz-jellegű kártérítés, illetőleg előlegesen meghatározott kárártalány fizetése ellenében jogosítva van a törvényes garancia korlátaira való tekintet nélkül üzletet nyitni. Minthogy pedig ennek a kártérítésnek az összecszerúségét a felek tetszőleges magasságban állapíthatják meg, azt esetleg olyan magasra is tehetik, hogy ezáltal

praktice egy „essentiellement perpétuel” versenytildalmat konstituálhatnak.

A tilalomnál figyelembejövö helyi, időbeli és üzletkörre vonatkozó korlátokat a francia jurisprudentia a konkrét ügy körülményeire, az üzem terjedelmére és természetére stb. való tekintettel bírálja el. Így például egy nagy fegyvergyár eladásánál 25 évben állapította meg a törvényes versenytildalom tartamát a Cour, egy kis harisnyaszövöde esetében viszont a megállapodott mindössze 4 évi tilalmat is 2 esztendőre szállította le.

A szerződési szabadság magánjogi elvének eredetileg tisztán közjogi skrupulusokból való áttörése ezek szerint tehát mindinkább speciális — méltányossági jellegüvé színezödik át. A bírói gyakorlat pedig egyfelöl a törvény tételeit, másfelöl a felek szerződési formáit akarja a mindennapi élethez közelebb hozni.

Dr. Mittler Hugó.

A francia haszonbérleti szerződések revíziójáról. Mult év februárjában jelent meg nálunk az 1400/1932. M. E. sz. rendelet e kérdésröl, de már a 6140/1923. M. E. sz. rendelet is foglalkozott vele. A gazdasági válság hullámai most már Franciaországhoz is elérték és a francia kormányzatot fokozatosan hasonló intézkedésekre kényszerítik, mint amelyeket a magyar jogalkotás már régebben kénytelen volt megtenni. Ezért a gazdasági leromlás által életrehívott rendelkezések Franciaországban sok tekintetben a kezdetén tartanak annak, amit nálunk a gazdasági viszonyok kényszerítő ereje az évek során kifejlesztett.

A mezőgazdasági haszonbérletekröl szóló törvényjavaslat is egyike azoknak a javaslatoknak, melyek a gazdasági válság jegyében alakultak ki. A hosszú vita, mely erröl a kérdésröl a francia törvényhozásban folyik, mutatja ennek jogi szempontból való kényességét. A javaslat előadója meg is jegyzi: „a haszonbérek revíziója kétszeresen rést üt a szerződési jogelveken, mert egyrészt lerontja a szerződést, megsemmisítvén annak leglényegesebb pontját, a bért, másrészt új bért állapít meg a felek beleegyezésére tekintet nélkül.” Bizony, a szerződések tiszteletben tartásának valamikor féltve őrzött elve sokat veszített erejéből.

A Chambre által elfogadott szövegében a javaslat — ellentétben a magyar rendelettel — a revízió jogát kizárólag a bérlő javára biztosítaná. Revízió alá az 1924-től 1932-ig kötött szerződések kerülhetnének, ha legalább 3 évre kötötték. A bizottság javaslata szerint a revízió feltétele lett volna az is, hogy a haszonbér a békebelinek bizonyos meghatározott többszöröse legyen. Ezt a pontot a tárgyalás folyamán elvetették, úgyhogy — akár a magyar rendeletben — e tekintetben nincs korlát. A szerződésnek az esetleges revízió esetére szóló rendelkezése csak akkor marad hatályban, ha a törvénnyel nem ellenkezik.